

iudicabatur. Plateae civitatis artificiose compositae per subterraneos meatus aquas pluviales sine difficultate mittebant ad flumen, quare civitas omni sorde purgata semper ex se odorem praestabat non modicum [a]. ^{notae autem quam} Noster itaque Constantinus [b] imperator Romanus, anno a Virginis partu cccxxv, divina inspirante gratia, [c] sanctissimum recepit [d] baptismum, multas provincias, dignitates, honores, ducatus, episcopatus Romanae concessit ecclesiae, intra quae ducatum Ravennae [e] in provincia Romaniae eidem dedit ecclesiae [f]. Extenditur enim haec provincia sive regio a Rheno [g] usque Foliam, a mari usque ad Alpes [h]. Hanc quidem provinciam ob amoenitatem locorum, affluentiam deliciarum, atque virorum prudentiam Romani praeter omnibus eligentes, quodam specialis privilegio amoris [i] a Roma Romaniam [j] vocaverant. Civitatem vero Flaviae, eo quod cives omnibus et maxime Romanis favebant, praedictus imperator iussit a favendo vocari Faventiam [k]. Insuper ipsam multis excellentiae et libertatis muniit privilegiis [l]. Timens hic imperator, ne aliquando imperium sanctam offenderet ecclesiam, relicta domino Papae civitate Romana, cum omnibus nobilibus ultra mare perrexit, et civitatem Byzantiam [m] multum magnificans, Constantinopolim [n] iussit vocari, sedem imperialem [o] ibi constituens. Omnes siquidem imperatores, qui post hunc usque ad obitum Heraclii christianissimi [p] imperatoris, fuerunt in Graecia et Italia pariter dominantes, in multis bona Sancti Petri auxerunt, et aucta in perpetuum, singula singuli firmaverunt generaliter. Post mortem praefati Heraclii, Lombardi [q], Graecorum dominum [r] declinantes, Grimoaldum [s] (10) sibi regem constituunt, sub quo Italiam et Campaniam acquisiverunt, atque Apuliam [t] (11), praeter Romam et Ravennam, Faventiam et Pompiliam [u], quam Grimoaldus destruxit, cives accusans, quod suos in Apuliam tendentes impedissent [v] (12) legatos. Defuncto igitur Grimoaldo, Lioprاندus [w] (13) rex Lombardorum successit, qui Romanorum [x] odio Faventiam maxima ex parte aestivo tempore multoties [y] devastabat in frugibus; non enim praelio aliquo vel obsidione poterat superari. Hujus itaque regis filius, cum [z] (15) Capua [aa] a Graecis obsideretur, magnos et honorabiles legatos ad patrem in Lombardiam, quatenus ei [ab] quantocius subveni-

[a] Non modicum. In C. M. nun modicum, saepiusque in ipso nun pro non reperitur. — [b] Inspirante gratia, C. V.; grā C. M. — [c] Intra quae Ducatum Ravennae. Sic lego. In C. M. intraque unico verbo vitiose exprimitur. — [d] Specialis privilegio amoris. Pro amoris in C. M. est am . . . ; quam lacunam, ut in textu, supplevit Cl. Mittarellius. — [e] Civitatem Byzantiam. Sic Cl. Mitt. legendum putat. C. M. Brantiam habet; C. V. vero Bixantiam pro Bysantium. — [f] Constantinopolim. Sic codd.; sed lege Constantinopolim. — [g] Lombardi. In C. M. lombardi pro Langobardi. — [h] Grimoaldum. In C. M. modo Grimoaldus, modo Grimaldus scribitur a Tolosano. — [i] Atque Apuliam. Saepe Apulea pro Apulia habet C. M. — [j] Pompiliam. Sic C. V., idest forum Pompilii, nunc Forlimpopoli. — [k] Impediissent, C. V. In C. M. impedissent. — [l] Lioprاندus, C. M.; rectius Liutprандus. — [m] Multoties, C. V. Multociens C. M. et sic alias. — [n] Cum Capua. Capua legendum esse puto, contra ac codices habent; in quibus caput pro Capua manifeste legitur. Sed verius dixisset Tolosanus: Beneventum. [o] Quatenus ei. In C. M. quatinus, et sic semper deinceps.

[A] A Rheno flumine Bononiensium. Sed plerique regionem hanc a Scultenna, sive Panaro, incipere tradunt. Folia flumen est ad Marchiae Anconitanae initium, prope Pisaurum. Olim dicebatur Isaurum flumen Folia.

[B] Usque ad Alpes. Intellige Apenninos, qui universam fere Italiam recta dividunt.

[C] Privilegiis. Quorum tamen nulla extant monumenta. Tondutius (Hist. fav., pag. 111) testatur olim hic extitisse columnam marmoream, Constantini magni nomini inscriptam. An hoc beneficiorum ab eo in Faventinos collatorum monumentum?